

Kao rezultat rastuće naučne zabrinutosti, prije više od trideset godina, počeli su pregovori o prvoj međunarodnoj konvenciji za zaštitu ozonskog omotača. U to vrijeme uzroci oštećenja ozonskog omotača nijesu bili jasni, iako se sumnjalo na hlorofluorougjenike (CFC) i druge slične hemikalije. Marta 1985.godine, usvojena je Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača koja je obavezala zemlje članice da sarađuju na polju zaštite ozonskog omotača. Bečka konvencija je 1987. godine dovela do usvajanja Montrealskog protokola o supstancama koje oštećuju ozonski omotač. Režim uspostavljen pomoću ova dva sporazuma predstavlja jedan od najuspješnijih primjera međunarodne saradnje u rješavanju globalnog ekološkog problema.

Kao rezultat nepokolebljive posvećenosti zemalja članica Montrealskog protokola tokom prethodne tri decenije, ozonski omotač je na putu da se obnovi sredinom vijeka. Zahvaljujući Protokolu eliminisano je približno 99% supstanci koje oštećuju ozonski omotač.

Montrealski protokol je i jedan od glavnih saradnika u borbi protiv klimatskih promjena, jer su zahvaljujući njemu izbjegnute emisije gasova staklene bašte ekvivalentne 135 milijardi tona ugljen-dioksida. Montrealski protokol je nekoliko puta mijenjan, najskorije Kigali Amandmanom, koji je peti u nizu amandmana na Protokol. Kigali Amandman je usvojen, u oktobru 2016. godine, sa ciljem da se postigne globalno smanjenje potrošnje i proizvodnje fluorouglijovodonika (HFC supstanci). Usvajanjem Kigali Amandmana, zemlje članice Montrealskog protokola pridružile su se globalnim naporima u sprječavanju klimatskih promjena, te se očekuje da će se zahvaljujući Kigali Amandmanu izbjeći zagrijavanje do 0,5 ° C do kraja vijeka, a nastaviti da se štiti ozonski omotač.

AGENCIJA ZA ZAŠTITU PRIRODE I ŽIVOTNE SREDINE

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine

Adresa: IV Proleterske br 19, Podgorica

Tel: +382 (20) 446 500

Fax: +382 (20) 618 250

email: epamontenegro@gmail.com

www.epa.org.me

Multilateral Fund
for the Implementation of the Montreal Protocol

Ovaj flajer pripremila je Agencija za zaštitu prirode i životne sredine/ Kancelarija za zaštitu ozonskog omotača uz finansijsku pomoć Multilateralnog fonda za implementaciju Montrealskog Protokola i podršku UNIDO-a, u okviru projekta Institucionalno jačanje za implementaciju Montrealskog protokola.

Implementacija Montrealskog protokola u Crnoj Gori

2007

Kao prvi, konkretan, korak u implementaciji Bečke konvencije o zaštiti ozonskog omotača i Montrealskog protokola o supstancama koje oštećuju ozonski omotač sa Amandmanima, nakon ratifikacije istih 23. oktobra 2006. godine, Vlada Crne Gore usvojila je Nacionalni program za eliminaciju supstanci koje oštećuju ozonski omotač, Plan konačne eliminacije CFC supstanci i Projekat institucionalnog jačanja. Aktivnosti na ovim projektima realizovane su u saradnji sa UNIDO-om kao implementirajućom agencijom, uz finansijsku pomoć Multilateralnog fonda za implementaciju Montrealskog protokola. Implementacijom ovih projekata Crna Gora je ispoštovala rokove konačne eliminacije CFC supstanci koje oštećuju ozonski omotač za koje je, shodno odredbama Montrealskog protokola, od 1. januara 2010. godine, uvoz zabranjen.

2008

Za potrebe implementacije usvojenih programa tehnički su opremljena četiri centra, za obuku servisera rashladnih i klima uređaja, u srednjim stručnim školama : JU SŠŠ "Ivan Uskoković" Podgorica, JU "Elektro-ekonomska škola" Bijelo Polje, JU "Srednja stručna škola" Nikšić i JU "Srednja mješovita škola Mladost" Tivat. Centri su opremljeni demonstracionim jedinicama, uređajima za prikupljanje i recikliranje rashladnih fluida, detektorima curenja, identifikatorima rashladnih fluida i ostalim alatom i opremom koji će omogućiti uspješnu demonstraciju i izvođenje vježbi na polju rashladne tehnike. Pripremljen je Priručnik za obuku i pokrenuta je procedura nabavke opreme radi poboljšanja tehničke opremljenosti servisnih radionica.

2009

Organizovane su radionice na temu "Pravilno rukovanje i servisiranje rashladnih i klima uređaja" tokom kojih je 37 profesora iz četiri srednje stručne škole, a kasnije i 254 servisera rashladnih i klima uređaja završilo obuku i dobilo sertifikat o završenoj obuci.

2010

Završena je nabavka i podjela opreme za servisne radionice čime su stvoreni uslovi za uspostavljanje šeme prikupljanja i ponovnog korišćenja rashladnih fluida. Potrebnu opremu dobilo je 30 servisnih radionica u svim djelovima Crne Gore. U oktobru je Vlada Crne Gore usvojila Plan eliminacije HCFC supstanci koje oštećuju ozonski omotač. Plan je pripremila Agencija za zaštitu životne sredine u saradnji sa UNIDO-om. Cilj plana je postepena eliminacija HCFC supstanci koje, osim što oštećuju ozonski omotač, doprinose i globalnom zagrijavanju. Time su stvoreni uslovi da Crna Gora ispoštuje odredbe Montrealskog protokola i njegovih amandmana.

2011

Nastavljena je obuka servisera i podjela opreme servisnim radionicama. Tokom 2011. godine radio se monitoring funkcionisanja šeme prikupljanja i recikliranja rashladnih fluida, kao i kontrola korištenja podijeljene opreme.

2012

Da bi se zaokružila šema postupanja sa supstancama koje oštećuju ozonski omotač nabavljena je oprema za preduzeće ovlašćeno za sakupljanje i transport otpadnih rashladnih fluida. Nabavljeni su cilindri za skladištenje otpadnih fluida (CFC, HCFC, HFC), uređaj za prikupljanje i pretakanje rashladnih fluida, identifikator rashladnih fluida, detektori curenja, i druga neophodna oprema.

2013

Organizovana je obuka ekoloških inspektora radi informisanja o aktivnostima u okviru Plana za eliminaciju HCFC-a, novoj legislativi i dinamici eliminacije HCFC supstanci. Ekološka inspekcija opremljena je analizatorima rashladnih fluida. Organizovana je i obuka za zaposlene preduzeća koje je ovlašćeno za sakupljanje i transport otpadnih rashladnih fluida (CFC, HCFC, HFC).

2014

Organizovana je obuka za 50 carinskih službenika iz četiri carinarnice, a za potrebe obuke preveden je i odštampan UNEP-ov priručnik za obuku carinskih službenika, dok je Uprava carina Crne Gore dobila analizatore rashladnih fluida.

2015

Nabavljena je i distribuirana nova količina opreme za servisne radionice.

2016

U novembru je formirana Grupacija servisera rashladnih i klima uređaja u okviru Odbora udruženja građevinarstva i industrije građevinskih materijala Privredne komore Crne Gore. Cilj formiranja ove grupacije je da artikuliše interese sektora rashladnih i klima uređaja i omogući aktivnu ulogu preduzeća iz ove oblasti u kreiranju politika i pruži pomoć prilikom implementacije zacrtanih ciljeva koji proizilaze iz Montrealskog protokola i procesa pridruživanja Evropskoj Uniji.

2017

Implementacija Montrealskog protokola - ZADATAK KOJI JOŠ TRAJE

U prethodnoj hronologiji navedeni su najznačajniji događaji i aktivnosti koje su karakterisale pojedine godine. Tokom prethodnih deset godina kontinuirano su organizovane obuke za servisere rashladnih i klima uređaja tokom kojih je oko 400 servisera završilo obuku "Pravilno rukovanje i servisiranje rashladnih i klima uređaja". U zavisnosti od zahtjeva koji su pristizali iz servisnih radionica, pripremljeno je više priručnika, brošura, flajera i postera, a organizovane su i ekološke radionice, časovi i prezentacije radi podizanja svijesti i informisanja najšire populacije sa posebnim akcentom na najmlađe. Redovno se organizuju sastanci sa preduzećima iz sektora rashladnih i klima uređaja kako bi ih informisali o novim zakonskim rješenjima i daljim planovima rada i prikupile informacije o dešavanjima na terenu i problemima i potrebama ovih preduzeća.